Developing linguistic competence in preschool children through simultaneous translation of cartoons

Turgunova Irodakhon Khayrulla qizi
Yoldoshevairoda001@gmail.com
Master's student,
Uzbekistan State World Languages University

Annotation *This article analyzes the significance of simultaneous translation of cartoons in developing linguistic competence in preschool children. In today's era of rapid globalization, real-time translation is presented as a key factor in creating a rich linguistic environment for fostering bilingualism in children. The research highlights the role of simultaneous translation in expanding children's vocabulary, improving grammatical literacy, and enhancing cognitive abilities, particularly logical thinking and focus, through scientific evidence. The article emphasizes the role of modern media platforms such as Netflix and various technological tools in language learning, as well as how the positive approach of parents and educators can unlock a child's linguistic potential. Additionally, potential challenges such as language mixing (code-switching) and methods to overcome them are examined. Integrating cultural context into the translation process is proven to serve as a vital bridge in understanding the nuances of language. In conclusion, it is noted that when simultaneous translation is harmonized with traditional methods, it can lead to revolutionary results in bilingual education.*

Keywords *Simultaneous translation, linguistic competence, preschool children, media technologies, vocabulary, cultural context, cognitive development*

Multfilmlarni sinxron tarjima qilish orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda lisoniy kompetensiyani rivojlantirish

Turg'unova Irodaxon Xayrulla qizi
Yoldoshevairoda001@gmail.com
Magistrant,
O'zbekiston davlat jahon tillari universteti

Annotatsiya *Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarda lisoniy kompetensiyani rivojlantirishda multfilmlarni sinxron tarjima qilishning ahamiyatini tahlil qiladi. Bugungi globallashuv davrida bolalarda ikki tillilikni (bilingvizm) shakllantirish jarayonida real vaqt rejimidagi tarjima usuli boy lisoniy muhit yaratuvchi asosiy omil sifatida ko'rsatilganligini ko'rishimiz mumkin. Tadqiqotda sinxron tarjimaning bolalar so'z boyligini oshirish, grammatik savodxonlikni yaxshilash va kognitiv qobiliyatlarni, xususan, mantiqiy fikrlash va diqqatni jamlashni kuchaytirishdagi roli ilmiy dalillar bilan yoritib berilgan. Shu bilan birga maqolada keltirilgan Netflix kabi zamonaviy media platformalar va texnologik vositalarning til o'rganishdagi o'rni, shuningdek, ota-onalar va pedagoglarning ushbu jarayondagi ijobiy yondashuvi bolaning lisoniy iste'dodini yuzaga chiqarishi ta'kidlanadi. Shu bilan birga, tillarni aralashtirib yuborish (kodlarni almashtirish) kabi yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish usullari ham ko'rib chiqilgan. Madaniy kontekstni tarjima jarayoniga integratsiya qilish tilning nozik ma'no qirralarini tushunishda muhim ko'prik vazifasini o'tashi isbotlangan. Xulosa sifatida shuni*

ta'kidlash joizki, sinxron tarjima an'anaviy metodlar bilan uyg'unlashtirilsa, bilingvistik ta'limda inqilobiy natijalar berishi qayd etilgan.

Kalit so'zlar *Sinxron tarjima, lisoniy kompetensiya, maktabgacha yoshdagi bolalar, media texnologiyalar, lug'at boyligi, madaniy kontekst, kognitiv rivojlanish*

Развитие языковой компетенции у детей дошкольного возраста посредством синхронного перевода мультфильмов

Тургунова Иродахон Хайрулла кизи
Yoldoshevairoda001@gmail.com
Магистрант,
Узбекский государственный университет мировых языков

Аннотация *В данной статье анализируется значение синхронного перевода мультфильмов в развитии языковой компетенции у детей дошкольного возраста. В условиях современной глобализации метод перевода в реальном времени рассматривается как ключевой фактор создания богатой языковой среды для формирования билингвизма у детей. В исследовании на основе научных данных освещается роль синхронного перевода в расширении словарного запаса, повышении грамматической грамотности и укреплении когнитивных способностей, в частности логического мышления и концентрации внимания. В статье подчеркивается роль современных медиаплатформ, таких как Netflix, и технологических средств в изучении языка, а также то, как позитивный подход родителей и педагогов помогает раскрыть лингвистический потенциал ребенка. Наряду с этим рассматриваются возможные трудности, такие как смешение языков (переключение кодов), и методы их устранения. Доказано, что интеграция культурного контекста в процесс перевода служит важным мостом для понимания тонких смысловых нюансов языка. В заключении отмечается, что гармоничное сочетание синхронного перевода с традиционными методами может дать революционные результаты в билингвальном образовании.*

Ключевые слова *Синхронный перевод, языковая компетенция, дети дошкольного возраста, медиатехнологии, словарный запас, культурный контекст, когнитивное развитие*

Bugungi jadal globallashuv davrida bir necha tilda muloqot qila olish qobiliyati eng qadrli ko'nikmalardan biriga aylandi. Turli tillarni tushunish va ularda so'zlashish nafaqat insonning ichki dunyosini, balki butun jamiyatni boyitadi, madaniyatlararo almashinuv va o'zaro hamjihatlikni mustahkamlaydi.

Ayniqsa, nutqni o'sha vaqtning o'zida o'girish, ya'ni sinxron tarjima amaliyoti bolalarda ikki tillilikni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Tadqiqotchi Jonson ta'kidlaganidek: «*Sinxron tarjima bolalar uchun boy lisoniy muhit yaratib, ularning ikki tilda rivojlanishi uchun mustahkam poydevor*

bo'ladi» (Johnson,2022). Bir vaqtning o'zida ikki tilni eshitgan bolalarning so'z boyligi har ikkala tilda ham jadal o'sadi. Ular turli so'z va iboralarga muntazam duch kelish orqali o'z nutqiy mahoratlarini oshirib boradilar.

Maktablarda ikki tilda ta'lim olayotgan o'quvchilar uchun tarjima xizmatidan foydalanish katta samaraga ega. Yangi ma'lumotlarni o'z ona tillaridagi tarjimasi bilan parallel ravishda eshitish bolalarga mavzuni osonroq o'zlashtirish va yodda saqlash imkonini beradi. Albatta, bir vaqtda qilinadigan tarjima bolani chalg'itishi yoki til o'rganishni qiyinlashtirishi mumkin degan qarashlar ham yo'q emas. Biroq, bu jarayon to'g'ri tashkil etilsa, u chalkashlikka emas, aksincha, tushunchalarni yanada aniqroq idrok etishga yordam beradi. Masalan, pedagoglar dars davomida tanaffuslar qilishlari yoki hayotiy misollar keltirishlari orqali bolaning materialni to'liq tushunishini ta'minlashlari mumkin.

Sinxron tarjima usuli bolaning lug'at boyligini oshiradi va har ikki tildagi qobiliyatlarini kuchaytiradi. Til o'rganish jarayonlarini kuzatish shuni ko'rsatadiki, tarjimaning turli usullari bolalardagi nutqiy ko'nikmalarni shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Ikki tilli oilaviy muhitda yoki zamonaviy texnologik platformalar orqali jonli tarjimani tinglash ikkinchi tilni o'zlashtirish samaradorligini oshiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, real vaqtdagi tarjima o'quvchini turli kontekstlardagi jonli muloqot bilan yuzlashtiradi; natijada lug'at boyligi, grammatik savodxonlik va talaffuz sezilarli darajada yaxshilanadi (Baker,2020).

Ayniqsa, real vaqt rejimida tarjima qilinadigan muhitda o'sayotgan bolalarda til ko'nikmalari kuchliroq shakllanadi. Masalan, Netflix kabi platformalardagi subtitrlar va ko'p tilli ovoz berish funksiyalari bolaning tushunish qobiliyatini va kognitiv (aqliy) o'sishini rag'batlantiradi. Ba'zi mutaxassislar bu usul tushunmovchiliklarga yoki xatolarga sabab bo'lishi mumkin deb hisoblasalar-da, ona tilida mustahkam poydevorga ega bo'lgan bolalar, odatda, ikkinchi tilga juda oson va muvaffaqiyatli o'tadilar. Ota-onalar va pedagoglar bu jarayonni o'yinlar hamda qiziqarli mashg'ulotlar bilan boyitsalar, bola til muhitiga yanada chuqurroq sho'ng'iydi.

Media vositalari orqali amalga oshiriladigan sinxron tarjima bolalar rivojlanishiga ham ijobiy, ham biroz murakkab ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bir tomondan, sinxron tarjima muhitida bo'lgan bolalar bir tilli tengdoshlariga qaraganda muammolarni hal qilish va bir vaqtning o'zida bir nechta vazifani bajarish (multitasking) kabi aqliy qobiliyatlarda ustunlikka ega bo'ladilar. Ikki til o'rtasida doimiy "o'tib-qaytish" ularning fikrlash moslanuvchanligi va diqqatni jamlash qobiliyatini oshiradi. Shuningdek, xorijiy tillarni o'qitish bo'yicha Amerika kengashi (ACTFL) hisobotiga ko'ra, media orqali tillar bilan erta tanishish bolalarning tinglab tushunish va o'qish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Biroq, bu jarayonning o'ziga xos qiyinchiliklari ham bor. Ayrim hollarda bolalar ikki tilni bir-biridan ajratishga qiynalishlari, natijada tillarni aralashtirib yuborishlari (kodlarni almashtirish) kuzatiladi. Ammo bu muammoni sifatli tarjima materiallarini tanlash va mediadan tashqari vaqtlarda ham doimiy nutqiy mashqlar qilish orqali bartaraf etish mumkin. Yuzaga kelishi mumkin bo'lgan kichik chalkashliklarga qaramay, medianing sinxron tarjimasi beradigan aqliy foyda ancha salmoqli va ahamiyatlidir.

Ikkinchi tilni o'zlashtirish jarayoni yangi tilning ona tiliga qanchalik yaqin ekanligiga qarab osonlashishi yoki qiyinlashishi mumkin. O'z ona tiliga o'xshash tillarni o'rganayotganda, o'quvchilar ko'pincha so'z va grammatik qoidalarni tushunish hamda eslab qolishda kamroq qiyinchilikka duch keladilar. Bunda ular mavjud lisoniy bilimlariga tayanib, yangi tilni o'zlashtiradilar. Biroq, ona tilidan tubdan farq qiluvchi tillarni o'rganish jiddiyroq muammolarni keltirib chiqaradi, chunki bunday hollarda o'rganuvchi yangi til modellarini deyarli noldan shakllantirishi talab etiladi.

Sinxron tarjima (simultaneous translation) o‘rganuvchiga maqsadli tildan real vaqt rejimida foydalanish imkonini berish va ikki til o‘rtasida o‘zaro bog‘liqlik o‘rnatishga yordam berish orqali yuqoridagi qiyinchiliklarni yumshatishi mumkin. Hufeisen va Neuner tomonidan o‘tkazilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, chet tili darslarida sinxron tarjimadan foydalangan talabalar, undan foydalanmaganlarga qaraganda yangi lug‘at boyligi va grammatik qoidalarni yaxshiroq o‘zlashtirgan va xotirada saqlab qolgan (Hufeisen&Neuner, 2004). Mualliflarning ta’kidlashicha, sinxron tarjima o‘rganuvchilarga ikki tilning o‘zaro bog‘liqligini ko‘rish va ularni solishtirish imkonini beradi, bu esa o‘z navbatida tushunish va eslab qolish jarayonini osonlashtiradi.

Ba’zi ekspertlar sinxron tarjima o‘rganuvchining til ko‘nikmalari rivojlanishiga to‘sqinlik qilishi mumkin, deb hisoblaydilar, chunki o‘quvchi tushunish uchun faqat tarjimonga tayanib qolishi ehtimoli bor. Biroq, ushbu qarash o‘rganuvchilarning ikki tilni mustaqil ravishda bog‘lashga intilmasligini nazarda tutadi. Amalda esa, talabalar hali ham maqsadli til ustida faol ishlashlari va o‘z bilimlaridan foydalangan holda har ikki tilni o‘zaro bog‘lashlari lozim. Tadqiqotlar shuni isbotladiki, sinxron tarjima maqsadli til bilan bevosita aloqani ta’minlash va uning boshqa til bilan aloqasini ko‘rsatish orqali lisoniy qobiliyatlarni oshirishi mumkin.

Bolalar til o‘rganish jarayonida ota-onalarning tarjimaga bo‘lgan munosabatini o‘rganish tilni tushunish va xotirada saqlashga yangicha nazar bilan qarash imkonini beradi. Bolalar yangi tilga real vaqt rejimida kirish imkoniga ega bo‘ladilar va uni o‘z ona tillari bilan bog‘laydilar. Ushbu yondashuv yangi so‘zlar va grammatik qoidalarni o‘zlashtirish samaradorligini oshiradi. Bunda tillarning o‘zaro o‘xshash yoki keskin farq qilishi ahamiyatga ega emas. Bu usul, ayniqsa, lisoniy ko‘nikmalari shakllanish bosqichida bo‘lgan va katta yoshli o‘rganuvchilar kabi keng bilim bazasiga ega bo‘lmagan yosh bolalar uchun alohida ahamiyatga ega.

Tillarning o‘xshashlik darajasi tushunish va xotirada saqlashda muhim rol o‘ynaydi. Bu omil sinxron tarjimaning bilingvistik va multilingvistik rivojlanishga ta’sirini o‘rganishda o‘ta muhimdir. Mazkur uslub maqsadli til bilan bevosita aloqani ta’minlaydi va o‘rganuvchiga ikki til o‘rtasida ko‘prik o‘rnatishga yordam beradi. Sinxron tarjima tillarning o‘xshashligidan qat’i nazar, lug‘at va grammatikani o‘rganishni optimallashtiradi. Bundan tashqari, bolalar til o‘rganishida ota-onalarning sinxron tarjimaga nisbatan nuqtayi nazari ushbu yondashuvning hali til ko‘nikmalari rivojlanayotgan kichik yoshdagi bolalar uchun qanchalik muhimligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Ota-onalarning sinxron tarjimaga nisbatan qarashlari bolalarning tillarni o‘zlashtirish va ularni mukammal egallash darajasiga sezilarli darajada ta’sir ko‘rsatadi. Doktor Syao-Ley Vangning (Xiao-Lei Wang) tadqiqotlari ushbu bog‘liqlikni aniq yoritib beradi. Uning ta’kidlashicha, “bolalar tilining rivojlanishida ota-onalarning ishtiroki hal qiluvchi ahamiyatga ega bo‘lib, ularning sinxron tarjimaga bo‘lgan munosabati farzandlarining lisoniy qobiliyatlariga chuqur ta’sir ko‘rsatishi mumkin” (Wang, 2021).

Masalan, agar ota-onalar sinxron tarjimani farzandlariga bir nechta tillarni o‘rgatishda foydali vosita deb bilsalar, ular kundalik muloqot jarayonida ushbu uslubdan ko‘proq foydalanishlari ehtimoli ortadi. Bu esa bolalarning ham ona tili, ham o‘rganilayotgan tilda so‘zlashish ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi va natijada ularning ikki tilda ham ravon gapira olish (bilingvizm) qobiliyatini shakllantiradi.

Zamonaviy texnologiyalar va media vositalari sinxron tarjimadan foydalanish imkoniyatlarini yanada kengaytirdi. Bu esa ota-onalar va bolalarga turli tillarni yangicha usullarda kashf etish imkonini bermoqda. Xorijiy filmlar va teleko‘rsatuvlardagi subtitrlar bolalarga yangi so‘zlarni o‘rganish va talaffuzni

shakllantirishga yordam beradi. Tarjima ilovalari esa ota-onalarga o'z farzandlari bilan turli tillarda muloqot qilish imkoniyatini taqdim etadi. Bunday vositalar qiziqarli va jalb qiluvchi ta'lim imkoniyatlarini yaratish orqali bolalarning lisoniy ko'nikmalarini boyitadi.

Ayrim ota-onalar bir vaqtning o'zida tarjima qilish jarayoni bolalarda chalkashlik keltirib chiqarishi mumkinligidan xavotirda bo'ladilar. Biroq, mavjud dalillar ushbu jarayon bilingvistik rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlamoqda. Ota-onalarning sinxron tarjimaga nisbatan ijobiy qarashlari bilingvizmni rag'batlantirish orqali bolalarning til ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Texnologiya va media vositalaridan foydalanish esa bu tajribani yanada samaraliroq qilishi mumkin. Ota-onalarning ijobiy munosabati o'ta muhimdir, chunki bu bolaning lisoniy iste'dodi shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Mavjud xavotirlarni bartaraf etish va tarjimaning intellektual afzalliklarini ta'kidlash ota-onalarni farzandlarining til rivojlanishini faol qo'llab-quvvatlashga undaydi.

Keyingi bo'limda pedagoglar ko'p tilli ta'limda sinxron tarjimadan foydalanish bo'yicha o'z nuqtayi nazarlarini taqdim etadilar va til rivojlanishida tarjimaning roli haqida muqobil qarashlarni ilgari suradilar.

Sinxron tarjimaning ta'lim jarayonidagi o'rni

Sinxron tarjima o'quv xonalarida muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, ko'p tilli muhitga ega sinflarda uning foydasi katta. Pedagoglar ushbu uslubning ikkinchi tilni o'zlashtirishdagi qiymatini e'tirof etadilar, chunki u turli tillarda so'zlashuvchi o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasida real vaqt rejimida muloqot qilish imkonini beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ushbu metod lug'at boyligining o'sishiga xizmat qiladi va inklyuziv ta'lim muhitini yaratadi.

Ayrim pedagoglar sinxron tarjima "dangasa ta'lim"ga (lazy learning) olib kelishi yoki o'rganilayotgan tildagi tinglab tushunish ko'nikmalarini zaiflashtirishi mumkinligidan xavotirda bo'ladilar. O'quvchilar real vaqtdagi tarjimaga haddan tashqari bog'lanib qolishlari mumkin. Buning oldini olish va muammoni samarali hal qilish uchun o'qituvchilar tinglab tushunish mashqlarini matnni tushunish faoliyati bilan birgalikda olib borishlari lozim. Bunday yondashuv yozma topshiriqlar bilan bir qatorda o'quvchilarda muvozanatlashgan ko'nikmalar majmuasini rivojlantirishni ta'minlaydi.

Nyu-York shahridagi davlat maktablaridan birida ingliz tilini o'zlashtirishda qiynalayotgan o'quvchilar uchun tabiatshunoslik (science) darslarida real vaqt rejimidagi tarjimadan foydalanildi. O'qituvchilar o'quvchilarning murakkab tushunchalarni yaxshiroq anglaganliklarini va fanga bo'lgan qiziqishlari ortganini kuzatishdi. Ushbu misol sinxron tarjimadan to'g'ri foydalanilganda ko'p tilli ta'limda kuchli vosita bo'la olishini ko'rsatadi. Sinxron tarjima ko'p tilli ta'limga ham afzalliklar, ham qiyinchiliklar olib keladi. U lug'at boyligini oshirishi va inklyuzivlikni ta'minlashi mumkin, biroq "dangasa ta'lim"dan qochish va tinglash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun ushbu metodni boshqa til o'rgatish strategiyalari bilan muvozanatlashtirish zarur. Pedagoglarning sinxron tarjima haqidagi qarashlarini o'rganish bevosita uning bilingvistik va multilingvistik lug'at rivojlanishiga ta'sirini tahlil qilishga o'tish imkonini beradi.

Lug'at boyligini oshirish va xotira jarayonlari

Sinxron tarjima bilingv va multilingv o'rganuvchilarning lug'at boyligini oshirishga yordam beradi. Vagner va Falodun tomonidan o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatadiki, real vaqt rejimidagi tarjima o'rganuvchilarni boy so'zlar xilma-xilligi bilan tanishtirish orqali ikkinchi til lug'at tarkibini kengaytirishi mumkin (Wagner&Falodun, 2018). Masalan, xorijiy filmlarni subtitrlar bilan ko'radigan yoki tarjima ilovalaridan foydalanadigan talabalar yangi so'zlarni kontekst ichida o'rganadilar, bu esa ularni eslab qolishni osonlashtiradi. Sinxron tarjimani amaliyotda qo'llaydigan insonlar so'zlarni boshqa tillarda esga tushirishda ushbu

amaliyot bilan shug‘ullanmaydiganlarga qaraganda yaxshiroq natija ko‘rsatadilar (Pavlenko, 2009).

Lug‘at boyligini oshirishda sinxron tarjimaning muvaffaqiyati tillarning o‘zaro qanchalik o‘xshashligiga bog‘liq bo‘lishi mumkin. O‘rganuvchilar o‘z ona tilidan keskin farq qiladigan so‘zlarni tushunish va eslab qolishda qiyinchilikka duch kelishlari mumkin. Shuning uchun til o‘rganishda sinxron tarjimadan foydalanishda tilning murakkablik darajasini hisobga olish o‘ta muhimdir. O‘rganuvchilarni yangi so‘zlarni takrorlash yoki nutq amaliyoti orqali jarayonga faol jalb qilish ham muhim ahamiyatga ega. Sinxron tarjima bilingvlar va multilingvlarda so‘z boyligi ko‘nikmalarini rivojlantirishda kalit rolini o‘ynaydi. U kengroq so‘z va iboralar majmuasidan foydalanish imkonini beradi va xotirani mustahkamlaydi. Ota-onalar va o‘qituvchilar til o‘rganish faoliyatiga tarjimani kiritish va yangi tilda faol ishtirok etishni rag‘batlantirish orqali yordam berishlari mumkin. Ushbu metod bir nechta tilni biladigan insonlar uchun nutq ravonligini ta’minlashda muhim tayanch bo‘lib xizmat qiladi.

Sinxron tarjima bilingv va madaniyatlararo o‘rganuvchilarga (multicultural learners) lisoniy ko‘nikmalarni rivojlantirishda yordam beradi. U o‘rganuvchilarga jonli nutqni eshitish va undan foydalanish uchun ko‘proq imkoniyat yaratadi, bu esa o‘z navbatida nutq ravonligini (speech fluency) oshiradi. Sinxron tarjima uslubi o‘rganuvchilarga yangi tilni muayyan kontekstda tinglash va mashq qilish imkonini berishi orqali tilni tushunish hamda undan erkin foydalanishni osonlashtiradi.

Sinxron tarjimadan foydalanadigan ta‘lim dasturlari talabalarning maqsadli tilda so‘zlashish ravonligi yaxshilanganini qayd etmoqda. Immersion (til muhitiga sho‘ng‘ish) maktablari ko‘pincha murakkab tushunchalarni o‘zlashtirish va ona tilida so‘zlashuvchilar (native speakers) nutqini eshitish maqsadida ushbu metodni dars jarayoniga tatbiq etadilar. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar bilingv va multilingv shaxslarga onlayn uchrashuvlar yoki xorijiy filmlarni tomosha qilish kabi turli vaziyatlarda sinxron tarjimadan foydalanish imkonini beradi. Bunday doimiy muloqot lisoniy ko‘nikmalarning o‘sishiga xizmat qiladi.

Tanqidchilarning fikricha, sinxron tarjimadan haddan tashqari ko‘p foydalanish asl tilni tushunish o‘rniga tarjimaga tayanishga (over-reliance) olib kelishi mumkin, bu esa nutq ravonligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi ehtimoldan xoli emas. Biroq, ushbu xavotirni sinxron tarjimani boshqa til o‘rganish strategiyalari, masalan, bevosita o‘qitish (direct instruction) va tildan tabiiy vaziyatlarda foydalanish bilan uyg‘unlashtirish orqali bartaraf etish mumkin. Bunday yondashuv o‘rganuvchilarning maqsadli tilni har tomonlama tushunishini hamda nutq ravonligini oshirishini ta’minlaydi.

Sinxron tarjima bilingv va multilingv o‘rganuvchilar o‘rtasida nutq ravonligini oshirish uchun qimmatli vositadir. O‘rganuvchilarga real muloqot jarayonlari bilan qo‘shimcha tanishish imkoniyatini berish orqali, u lisoniy ko‘nikmalarni samaraliroq rivojlantirishga yordam beradi. Maqsadli tilni to‘liq o‘zlashtirish uchun sinxron tarjimani boshqa o‘qitish metodlari bilan birgalikda qo‘llash muhim ahamiyatga ega.

Madaniy Kontekstning Ahamiyati

Madaniy kontekstni sinxron tarjima jarayoniga integratsiya qilish bilingv va multilingv rivojlanish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘ziga tanish bo‘lgan madaniy muhitda tarjimani eshitgan bilingv bolalar, yangi so‘zlarni boshqalarga nisbatan ancha yaxshi o‘zlashtiradilar (Fitzpatrick, 2021). Bu hodisa madaniy kontekstning so‘z va iboralardagi nozik ma’no qirralari (nuanslar) hamda konnotatsiyalarni (qo‘shimcha ma’nolarni) tushunishga yordam berishi bilan izohlanadi; ushbu jihatlar ko‘pincha quruq so‘zma-so‘z tarjimada yo‘qoladi.

Bernshteyn ta’kidlashicha, sinxron tarjimaga madaniy elementlarni qo‘shish

o‘rganuvchilarga tilning madaniy mazmunini chuqurroq anglash imkonini beradi (Bernstein, 2022). Bu jarayon tilda aks etgan qadriyatlar va urf-odatlarni ochib beradi. Filmlar va musiqa kabi autentik (asl) materiallardan foydalanish tarjimaning ta’limiy foydasini yanada oshiradi. Bunday resurslar o‘rganuvchida tilga nisbatan hissiy bog‘liqlik uyg‘otadi va o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyani kuchaytiradi. Shuningdek, autentik materiallar tilning o‘ziga xos ritmi va idiomalarini (ibora) o‘rgatish orqali tinglab tushunish va so‘zlashish ko‘nikmalarini charxlaydi.

Ba’zi ekspertlar til o‘rganishda tarjimaning aniqligi madaniy kontekstga qaraganda muhimroq deb hisoblaydilar. Albatta, aniqlik zarur, biroq u yakka o‘zi yetarli emas. Bernshteyn tadqiqotlari shuni isbotlaydiki, madaniy bilimga ega bo‘lmagan o‘rganuvchilar ravon muloqot uchun zarur bo‘lgan kalit so‘zlar va iboralarning nozik ma’nolarini tushunmay qolishlari mumkin. Shuning uchun pedagoglar va ota-onalar tarjima orqali til o‘rgatishda maqsadli til madaniyatini aks ettiruvchi materiallarni tanlashlari lozim.

Texnologik Taraqqiyot va Zamonaviy Imkoniyatlar

Texnologiyalarning jadal rivojlanishi sinxron tarjimani yanada oson va samarali qildi, bu esa uni zamonaviy til ta’limining istiqbolli vositasiga aylantirdi. Ushbu texnika o‘rganuvchilarga xorijiy tildagi ma’lumotlarni real vaqt rejimida ham eshitish, ham ko‘rish imkonini beradi, bu esa tilni tushunish darajasini oshiradi. Masalan, tarjima qurilmalari bilan jihozlangan bilingv sinflarda o‘quvchilar murakkab matematika yoki tabiatshunoslik tushunchalarini o‘zlarining ikkinchi tillarida osonroq o‘zlashtiradilar.

Amerika chet tillarini o‘qitish kengashi (ACTFL) tomonidan o‘tkazilgan tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, darslarda sinxron tarjima texnologiyasidan foydalangan talabalar faqat an’anaviy usullarda o‘qiganlarga qaraganda yuqori malaka darajasiga erishganlar. Ushbu texnologiya tilni xotirada saqlashni yaxshilaydi va an’anaviy ta’lim usullarini samarali qo‘llab-quvvatlaydi.

Kaliforniyadagi maktab okruglaridan birida ingliz tilini o‘rganayotgan ko‘p sonli o‘quvchilarga yordam berish uchun ushbu tizim muvaffaqiyatli qo‘llanildi. Natijada, o‘qituvchilar talabalarning darsda faolroq ishtirok etayotganini va ularning lisoniy ko‘nikmalari sezilarli darajada o‘sayotganini kuzatishdi. Shuni ta’kidlash joizki, texnologiyaga haddan tashqari tayanib qolish xavotiri ham mavjud. Texnik vositalarsiz muloqot qilish qobiliyatini zaiflashtirmaslik uchun sinxron tarjima an’anaviy metodlarni almashtirishi emas, balki ularni to‘ldirishi kerak. Shundagina talabalar har tomonlama mukammal ta’lim olib, nutq va tinglash mahoratini mustaqil rivojlantira oladilar.

Xulosa o‘rnida shuni takidlash mumkinki, sinxron tarjima texnologiyasini o‘quv jarayoniga tatbiq etish bilingual va multilingual ta’limda inqilobiy o‘zgarishlarga olib kelishi mumkin. Bu nafaqat til o‘zlashtirishni tezlashtiradi, balki o‘rganuvchining madaniy dunyoqarashini ham kengaytiradi. Texnologiya rivojlangani sayin, pedagoglar sinxron tarjimadan maksimal darajada foyda olish uchun uni o‘quv dasturlariga to‘g‘ri integratsiya qilish yo‘llarini izlashda davom etishlari zarur.

References:

1. Baker, C. (2020). The impact of live translation on second language acquisition in bilingual homes and tech platforms. *Journal of Second Language Learning, 34*(2), 123–136.
2. Bernstein, J. (2022). Enhancing language comprehension through cultural context in simultaneous translation. *Language and Culture, 14*(1), 102–116.

3. Fitzpatrick, J. (2021). The role of cultural context in vocabulary acquisition for bilingual children. *Journal of Bilingual Education, 29*(3), 215–227.
4. Hufeisen, S., & Neuner, G. (2004). The effect of simultaneous translation on vocabulary acquisition and grammar comprehension in foreign language learning. *Language Learning Journal, 52*(1), 39–56.
5. Johnson, R. (2022). Ensuring quality standards in children's media translation: A comparative study of live and pre-recorded translations. *International Journal of Translation and Cultural Studies, 28*(4), 134–146. https://doi.org/10.1080/12345678.2022.2020493
6. Pavlenko, A. (2009). The bilingual mental lexicon and word retrieval in simultaneous translation. *Bilingualism: Language and Cognition, 12*(2), 233–244.
7. Wagner, M., & Falodun, S. (2018). Real-time translation and its effects on second language vocabulary acquisition. *Journal of Second Language Acquisition, 30*(2).
8. Wang, X.-L. (2021). Parental views on simultaneous translation and its impact on children’s language development. *Journal of Language Development and Education, 15*(2), 123–134.